

„Tudom, ki vagyok, honnan jöttem, s hová megyek”

Kálnay Adél: Titkok egy régi kertben

Lehet-e ennél többről és fontosabbról gyermeknek, felnőttnek szólni, mint ami a mottóul választott idézetben rejlik?! Kálnay Adél legújabb könyvének megnyugtató végkicsengése, boldog, felszabadító vallomása ez.

Az író nő varázslatosan bensőséges, egyéni hangú elbeszélései után a regény tágasabb terét, idejét, jellemzési lehetőségeit, és a mese természeténél fogva szabályosabb, ugyanakkor a fantázia számára kötetlenebb műfaját választotta. Művészi előképe az Örökség című kötet Kép a falon elbeszélése, melynek főhőse egy kislány, akit nyaralni visznek, mint Fannit, hogy ott életre szóló élményben legyen része. Az „valóságos mese” (Pásztor Bertalan: *A hétköznapok varázsa. Árgus* 1999/4. sz.), a *Titkok...* paradox módon „mesés valóság”. Egy festmény lányalakja csodás átváltozáson megy át a varázsmese logikája szerint, életre kel, majd ahogy kilép az ismeretlenség homályából, s bejárja sorsszerű útját, úgy tűnik el, újra képpé merevedik. A kettő közötti idő a regényidő. Eközben családtörténet és legenda, valóság és gyermeki álom/fantáziaképek sora villan össze, majd hol élesen különválnak, hol elválaszthatatlanul eggyé szövődik anélkül, hogy az időbeli előrehaladás, a helyszín vagy a szereplők földi hitelessége megkérdőjeleződne.

A gyermeki pszichikum minden rezdülését ismerő író bátran hagyatkozik olvasói meséken gyarapodott képzeletére. Bizalommal, szeretettel fordul felénk, és vezeti őket végig a felfedezések útján.

A regény egy felejthetetlen nyári vakáció története. Egy városi kislány meghívást kap barátnőjével a vidéki rokon nénihez, akinek az udvarházában és hatalmas kertjében játszódik a történet. A kert közepén egy hatalmas tölgyfa áll, mely titkokat rejt, s éjszakánként fedi fel azt. Megelevenedik a kert. Árnyak jönnek elő, valóságos szellemjárásról beszélnek a környék lakói. A kislányok fantáziáját rabul ejti a kétszáz évvel ezelőtti legenda a festményen látott ismeretlen sorsú lányról, aki nem tudni honnan jött, és azt sem, hogy hová lett. Elhagyta nevelőszüleit, a kastély grófját és családját. Csak egy sál maradt utána. Teréz néni, a gróf leszármazottja, a gyerekek vendéglátója elmeséli a lány különös eltűnését, s ezzel elkezdődik a kalandos keresés, a csodák, majd az igazság kiderítése, végül a megoldás, a gyűrű felkutatása. A falubeli és a nyaraló gyerekek, miközben felfedezik a kastély parkját, s vadregényes környékét, igazi csapattá lesznek. A cél, hogy megtalálják a gyűrűt, s ezzel a visszajáró léleknek segítsenek elveszett nyugalmát visszakapni, különlegesen

vonzó és nehéz feladat elé állítja őket. Meg kell tanulniuk együttműködni, különbözőségüket elfogadni, tervet kidolgozni és azt végrehajtani. Tudniuk kell titkot tartani, várni türelmesen, a félelmet legyőzni és újra lelkesedni, segítséget kérni vagy önállóan dönteni. De legfőképpen hallgatni saját, belső sugallataikra, természetes késztetéseikre, melyek ha jók, a külvilág által megerősítetnek elsősorban a háttérbe visszahúzódó s így szabadságot, mégis biztonságot nyújtó felnőttek által. Természetesen, legyőzve az ellenséges elemeket, a kislányok megtalálják és átadják a gyűrűt. A jelenésnek vége, mint ahogy a nyári szabadságnak is. Az emlékezés gyűrűit azonban ők is megkapják Teréz nénitől, mint Amália tőlük. Gazdagon térnek vissza otthonukba.

A történet szereplői vagy már beavatottak, mert itt éltek a múltban s most életre kelnie, vagy ismerik a régi históriát, s különböző tudati szinten és érzelmi hőfokon, közülük van hozzá, vagy kiválasztottak, mert arra hivatottak, hogy megismerjék a titkot, s résztvevői, majd alakítói legyenek az eseményeknek. Ez a régi kert barátságos, embernek való hely a lakói, s azzá lesz a felfedezői számára is. A hely szelleme (itt nemcsak átvitt értelemben, hanem a szellemlányt is értve alatta) kényszeríti a gyerekeket arra, hogy felfedjék az öreg tölgyfa titkát, s részvétet érezve segíteni akarjanak Amáliának: összeszedjék és hasznosítsák képességeiket az elveszett gyűrű megtalálására. Nagyszerű az, hogy sokféle hatás éri őket egyszerre, ugyanakkor fokozatosan fedezik fel a külvilágot, a természetet, és a felnőttek tapasztalatait, jóakarátát a maguk belső értékeivel. Ráéreznek arra, hogy a tudás, a személyes múlt ismerete, a vele való azonosság a lélek nyugalmanak a feltétele. Ezért segítenek, keresik s visszaadják a kincset, az emlékezés zálogát. A nyugtalanító varázslat csak ekkor szűnik meg.

De miért nem tudjuk meg a hajdanvolt grófkisasszony múltját, származása titkát? Vajon fölteszik-e ezt a kérdést az olvasó gyerekek a mese végére érve? Talán igen. A felnőtt olvasó azonban érzi, hogy ennek a titoknak homályban kell maradnia. A rejtőzködés a legszemélyesebb titkunkat őrizi jótékonyan. A „ki vagyok” tudása a fontos, s ennek része a „honnan jöttem, honnan származom”. Ez egyúttal legbensőbb magánügy is, ha úgy akarjuk. A sorok mögött mennyi ki nem mondott szép és fájdalmas emlék húzódik meg. Sorsok a történelem sodrában. S mindez csak jelzésekben, mintha nem férne a mese s a gyermekvilág keretei közé! A történelmi és a személyes múlt egy ponton tehát találkozik, ott, ahol már nem mond a szó többet a hallgatásnál.

A regény közelképbe hozott figurái szinte valamennyien nők. A két kis barátnő és Amália, a szellemmé lett lány jellemzésében mese és valóság finoman át-átűnik egymásba. Ide illik a javasasszony és a könyvtáros kisasszony alakja is. Mindketten tudói fontos dolgoknak: a füveknek és a könyveknek. A valódi főszereplő azonban Teréz néni, az, aki „a kártyákat keveri”. Tőle indul és vele fejeződik be minden történés: a kastélyé, a vakációzó gyerekeké, a legendáé. Ő az, aki a legvalóságosabban összeköti a régmúlt időket a jelenel. Krónikása egy családnak s egyúttal egy lassan feledésbe vesző

kornak. Maga köré varázsolja gyermekkorá díszleteit, a kovácsolt vaskaput, a kavicsos sétányt, a rózsaszín lányszobát, az ebédhez hívó csengőt, de a letűnt világ morálját is. Átmenti, mert átadja a gyermekeknek, ami a sajátja: a mindennapi tevékenység örömét, az emberi tartást, a szelidséget, derűt, figyelmességet, jóságot, a belső harmóniát. Ő az, aki jelen van, mindig ott, ahol szükség van rá. Élvezi mindenki bizalmát. Egész lényé sugárzó elevenség, s mégis úgy érezzük, hogy vele véget ér egy korszak, valami, ami olyan teljes, kerek egész már sohasem lehet, mint ahogyan az emlékeiben él. A romjából helyre állított kastély, a park csak hasonmás, de nem az, ami volt. Csak egy kis sziget, visszavarázolt ideiglenes Éden, amelybe jó belefelejtkezni, mint a mesék világába. És nem csak a gyerekeknek. Jó olvasni a kedves, melegszívű, otthont teremteni tudó asszonyideálról, a szelídítő erejű természeti környezetről, amelyek alázatra tanítanak. Talán ezért nem bántó az érzékletesen díszes tájfestés vagy a mesealakok helyenkénti túlstilizálása.

A könyvecske igen szép kiállítású. Finom ízléssel készült a pasztell színű borító, a válogatott képanyag a számítástechnika segítségével festményhatású illusztráció szerepét tölti be, a fényes papíron jól formált a szövegelrendezés. Részleteiben is átgondolt, igényes munka, ahogy pl. a háromszoros keret ráirányítja a figyelmet a lényegre, a fa képére, mint központi motívumra. A könyv készítői – látszik – nem tömegigénynek, hanem a gyermekek várakozásának akartak megfelelni. Hagyomány és friss újdonság úgy ötvöződik a külsőn, mint ahogy a mai egészséges lelkű, élénk fantáziájú gyermekeinkben él a múlt iránti érdeklődés. A mesei köntösbe bújtatott lányregény ugyanis – mint a legtöbb jó írás – a felfedezésről szól: a világ ezernyi titka, csodája közül mutatja meg magát egynéhány annak, aki érdemes rá. A boldogság és a boldogulás a tét.

Remélem, sok gyermek és felnőtt olvasóra talált s talál még Kálnay Adél szépséges meseregénye!

(Dunatáj Kiadó – Dunaujváros, 2000.)